

شیرازه

هر جایی بیرون از این جهان

«سنگ جهنم» نوشته مالکوم لاورِی، داستانی است که ناتمام ماند و با اینکه پس از مرگ لاورِی به چاپ رسید، منتقدان جایگاه خاصی برای آن قائل هستند. دیوید فالک منتقد، این رمان را اثری بی‌نابینی، نووالایی مابین نگاه ناتورالیستی لاورِی در آثار اولیه‌اش مثل «ماورای بحار» و شاهکارش «زیر کوه آتشفشان» می‌داند و معتقد است این داستان با «غزای نادمان» و «تخیل شیطانی» راه را برای «زیر کوه آتشفشان» باز کرده است. بسیاری از جزئیات این کتاب از زندگی خود لاورِی برگرفته شده است، گویا تمایلی در لاورِی در مقام نویسنده بوده است که اتوبیوگرافی خود را به شکل خلاقانه‌ای به فرم اثری داستانی دریاورد. مهم‌ترین نکته در این کتاب که در بیمارستانی روانی می‌گذرد، روایت همان تجربیات لاورِی در ملاقات از بخش روانی بیمارستان ویل‌بوو است و شخصیت‌های این داستان برگرفته از آدم‌های واقعی‌اند که در لاورِی مدتی را با آنها گذرانده است. فالک با اشاره به وجه تسمیه داستان لاورِی می‌نویسد سنگ جهنم معادل نیترا ت نقره است که قطراتی از آن در چشم می‌ریزند و تأثیرات سوزاننده جنون مثل سنگ جهنم راه را برای تصویری نواز زندگی باز می‌کند. در مقدمه کتاب اشاره شده است که در «سنگ جهنم» نوعی معنایاختکی وجود دارد: «در سطح زبان، حتی یک شخصیت داستان هم نمی‌تواند جمله‌ای منسجم، تأثیرگذار و معنادار به زبان بیاورد». گویی متن نکته‌کته شده و بیان به ته‌پینه افتاده است تا روایتی از کم‌گشتگی شخصیت‌ها نمود پیدا کند. در «سنگ جهنم» ازجاعات میان‌متنی بسیاری وجود دارد؛ اشاراتی به آثار ملویل، نقل‌قول از آرتور رمبو، ارجاع ضمنی به «کمدی الهی» دانته و نیز «دل تاریکی» کنراد، موسیقی، تئاتر و روان‌شناسی یونگ نیز از مضامینی است که در داستان لاورِی به آن اشاره شده است. و البته سینما نیز در این داستان سهم خود را دارد تا حدی که فالک شباهت‌هایی فرمی و مضمونی بین «سنگ جهنم» و «مطب دکتر کالیگاری» را مطرح می‌کند: «اجرای یونگ نیز از مضامینی است که در داستان لاورِی به آن اشاره شده است. و البته سینما نیز در این داستان سهم خود را دارد تا حدی که فالک شباهت‌هایی فرمی و مضمونی بین «سنگ جهنم» و «مطب دکتر کالیگاری» را مطرح می‌کند: «اجرای اسکریپسیونستی از تأثیر متقابل عقل و جنون، روایت جست‌وجوی انسان در جهت خودشناسی و جست‌وجوی نمادین در آشوب سیاسی دهه سی». داستان لاورِی چنان‌که در مقدمه آمده است، مانند جعبه عروسکی چینی است که جعبه یا عروسکی دیگر در دل خود دارد. کلیت این داستان جهان کبیری است که جهان‌های صغیر متعددی در درون خود تعبیه کرده و این جهان‌های صغیر هم جهان‌های کوچک‌تری را در بر می‌گیرند که به‌گونه‌های تمثیلی همان کلیت را بازنمایی می‌کنند. حرکت نوولا مثل کشتیرانی در خط مایل است، خطی که کشتی طی آن طول جغرافیایی حرکت مستقیم را قطع می‌کند و این حرکت زیگزاکی و ماریچ را در روان آشفته و زمان‌پریش شخصیت‌ها، در حرکات خودشان و کشتی‌ها و همین‌طور در سایر داستان‌های توان دید. شاید نقل‌قول ابتدای کتاب از شارل بودلر فضای دقیق‌تری از داستان لاورِی در دست دهد: «این زندگی بیمارستانی است که در آن هر بیماری‌ری اسبیر آرزوی عوض‌کردن تخت‌هاست… همیشه به نظرم می‌رسد هر جایی که نیستم همان‌جا احساس راحتی خواهم کرد و این پرسش جابه‌جاشدن همانی است که بی‌وقفه با جانم در میان می‌نهم».

گروه	نام موزه	جمع
اعمال استاندارد‌های فیزیکی		
عمومی بزرگ	مجموعه میراث جهانی کاخ گلستان	رتبه ۱
عمومی بزرگ	مجموعه موزه های آستان قدس رضوی	رتبه ۲
عمومی بزرگ	مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران	رتبه ۳
عمومی متوسط	موزه سینما	رتبه ۱
عمومی متوسط	موزه آبگینه و سفالینه	رتبه ۲
عمومی متوسط	باغ موزه چهلستون	رتبه ۳
عمومی کوچک	خانه موزه استاد معین - امیرچاهد	رتبه ۱
عمومی کوچک	موزه آب یزد	رتبه ۲
خصوصی	موزه باز لنج سازی و دریاوردی کوران قشم	رتبه ۱
خصوصی	موزه گاه‌مپیوتر	رتبه ۲
خصوصی	موزه سپاهان	رتبه ۳
بازدید		
عمومی بزرگ	مجموعه میراث جهانی کاخ گلستان	رتبه ۱
عمومی بزرگ	مجموعه موزه های آستان قدس رضوی	رتبه ۲
عمومی متوسط	موزه شهرداری اردبیل	رتبه ۱
عمومی متوسط	موزه سینما	رتبه ۲
عمومی متوسط	باغ موزه نگارستان	رتبه ۳
عمومی کوچک	موزه تاریخ علم دانشگاه محقق اردبیلی	رتبه ۱
عمومی کوچک	آب یزد	رتبه ۲
عمومی کوچک	حمام علی قلی آقا	رتبه ۳
خصوصی	موزه تاریخ پزشکی خلیج فارس	رتبه ۱
خصوصی	موزه معماری و خلاقیت (خانه صفوی)	رتبه ۲
خصوصی	موزه سپاهان	رتبه ۳
گردآوری		
عمومی بزرگ	پارک موزه علوم زمین مشهد	رتبه ۱
عمومی بزرگ	مجموعه موزه های آستان قدس رضوی	رتبه ۲
عمومی متوسط	موزه شهرداری اردبیل	رتبه ۱
عمومی متوسط	موزه دانشگاه فردوسی	رتبه ۲
عمومی متوسط	موزه تاریخ طبیعی دانشگاه ارک	رتبه ۳
عمومی متوسط	باغ موزه نگارستان	رتبه ۳
عمومی کوچک	موزه تاریخ علم دانشگاه محقق اردبیلی	رتبه ۱
عمومی کوچک	موزه ملی هنر و ادبیات کودک کانون پرورش فکری کودکان ونوجوانان	رتبه ۲
عمومی کوچک	موزه نفت سوز کرمان	رتبه ۳
خصوصی	موزه جنگ جهانی اول ونگار گیان	رتبه ۱
خصوصی	موزه معماری و خلاقیت (خانه صفوی)	رتبه ۱
خصوصی	موزه تاریخ پزشکی خلیج	رتبه ۲
خصوصی	موزه سروس	رتبه ۲
خصوصی	موزه جهان نما	رتبه ۲
خصوصی	موزه موسیقی ارمنه	رتبه ۳
خصوصی	قصر لاقانظه	رتبه ۳
فعالیت مجازی		
عمومی بزرگ	مجموعه میراث جهانی کاخ گلستان	رتبه ۱
عمومی بزرگ	مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران	رتبه ۱
عمومی بزرگ	مجموعه موزه های آستان قدس رضوی	رتبه ۲
عمومی بزرگ	پارک موزه علوم زمین مشهد	رتبه ۳
عمومی متوسط	باغ موزه نگار ستان	رتبه ۱
عمومی متوسط	موزه شهرداری اردبیل	رتبه ۲
عمومی متوسط	میراث جهانی چغازنبیل و هفت تپه	رتبه ۲
عمومی کوچک	موزه ملی هنر و ادبیات کودک کانون پرورش فکری کودکان ونوجوانان	رتبه ۳
عمومی کوچک	موزه تاریخ علم دانشگاه محقق اردبیلی	رتبه ۱

آدمی را در نظر بگیرید که هر روز بر سر مختصر پولی بازی می‌کند و زندگی فارغ از ملال را پشت سر می‌گذارد. حالا بیاید هر روز صبح بولی را که می‌خواهد برسد به او بدهید به این شرط که بازی نکند. در این صورت دچار ملال می‌شود، چون علاقه‌اش برانگیخته نمی‌شود، چون نمی‌تواند هیجان و احساس خود را متوجه هدفی کند که خودش ساخته است. آنچه برای او در وهله نخست اهمیت دارد خود بازی است و نه لزوماً برسد و باخت آن یا به بیان کلی‌تر آنچه برای او اهمیت دارد واقعیت متعهدبودن به بازی است و نه نتیجه آن، چراکه بازی به زندگی‌اش معنا می‌دهد و او را به ادامه ماجرا ترغیب می‌کند. اگر غیر از این بود می‌توانست با پولی که هر روز دریافت می‌کند از ادامه بازی منصرف نشود، در حالی که بازی محرک او می‌شود به‌واسطه آن هر بار با ترکیبی تازه متناسب به کار خود که همان تعهد به بازی است استمرار ببخشد.

ادبیات را از یک منظر می‌توان شبیه به همان بازیگری دانست که در عین استمرار ناگزیر بازی می‌کوشد هر بار با ترکیبی تازه متناسب با زمانه خود متنی نو ارائه دهد. ادبیات در طول حیات خود

بیش از هر چیز در جست‌وجو و در حقیقت دلبسته ترکیب، تنوع و در یک کلام فرم است. تا علاوه بر تضمین حیات خود خواننده را نیز مجذوب نمایش خود کند. به بیان دیگر ادبیات بازیگر متعهد به بازی است که همچون بازیگر نقش بازی می‌کند، نقشی که با فلسفه وجودی‌اش پیوند خورده است. به این ترتیب ادبیات بدون نقش، نمایش و فرم و… ادبیات نخواهد بود. اما این به‌منزله آن هم نخواهد بود که ادبیات به‌رغم بیان شکل‌های متنوع زندگی، فرقی با زندگی ندارد و با آن یکی است. ادبیات در حین زنده نگه‌داشتن زندگی از یکی‌کردن خود با زندگی یا یکی‌شدن با زندگی برهیز می‌کند، به‌خصوص آنکه این نوع یکی‌شدن ادبیات را از منزلت و جایگاه خود و حیات مستقل دور می‌کند و او را دچار همان غم و اندوهی می‌کند که بازیگر منع‌شده از بازی را ملول کرده است.

نقشی که «ادبیات» بر عهده می‌گیرد و فرمالیستی که خود را به آن متعهد می‌داند، شباهت به مضمون داستان‌هایی دارد که جوزف کنراد نویسنده شهیر لهستانی-انگلیسی نوشته است. کنراد به‌عنوان

شکل‌های زندگی: کنراد و سودمندی‌های ادبی

هنرنمایی ادبیات

نادر شهریوری (صدقی)

نویسنده شکاک و پراگماتیست به مضمون یا محتوای حقیقی چیزی در این جهان باور ندارد و در حقیقت آن را بسوج و بی‌معنی می‌داند اما می‌کوشد حفظ ظاهر کند. او شبیه به همان بازیگری است که می‌خواهد بازی را ادامه دهد اما نه لزوماً از بازی لذت ببرد، اتفاقاً آنچه در داستان‌های کنراد غیبت دارد لذت است. تقریباً بیشتر آدم‌های داستان کنراد درگیر اتفاقات وحشتناک زندگی‌اند و بالطبع بهره‌ای از آنچه لذت‌گفته می‌شود نمی‌برند. در همه داستان‌هایش تقدیری عجیب و سهمگین وجود دارد که آدم‌ها را مرعوب می‌کند، حتی شخصیت‌هایی مانند لرد جیم که مصمم و با اراده هستند هم بازی داده می‌شوند. «لرد جیم» داستان بلندی است که در آن تقدیر کمروای مطلق است. وقتی «لرد جیم» به کشتی مسافریی پاننا برمی‌گردد که جیم در آن مشغول به کار است. پاننا کشتی فرسوده‌ای است که عده‌ای زوار را به سوی جده می‌برد اما به مانع برمی‌خورد و در ظرف مدت کوتاهی انباشته از آب می‌شود، زائران در خوابند و از سرنوشت هولناک خود بی‌خبر. تنها کاپیتان کشتی و لرد جیم معاونش و دو سه نفری معدود از غرق‌شدن قریب‌الوقوع کشتی آگاهی می‌یابند. آنها مرددند که چه کار کنند، لرد جیم مرددتر است و رهاکردن زوار را کاری زشت و بد می‌داند اما این ظاهر ماجرا است، چون در آخر تصمیم می‌گیرد خود را نجات دهد و با کشتی غریق زائران را به دست سرنوشت بسیار، هرچند خود قربانی سرنوشتی دیگر می‌شود. قدرت قاهر سرنوشت، تقدیر و… چنان در داستان‌های کنراد نقش بازی می‌کند که کنراد آن را به صورت امری طبیعی درمی‌آورد تا بدان اندازه که می‌گوید «… یک ببر نمی‌تواند خطوط و بلنک نمی‌تواند خال‌هایش را تغییر دهد و حداکثر کاری که آدم‌ها می‌توانند فقط تغییر نام‌ها است»^۱، به‌رغم چنین نپهلیستی که

در داستان‌های کنراد موج می‌زند، ایده‌ای که کنراد

جایگزین می‌کند قابل تأمل است و شباهت به همان بازیگری دارد که هر روز بازی می‌کند بدون آنکه به نتیجه یا عایدی بازی توجه کند.

کنراد در مقام یک شکاک و پراگماتیستی تمام‌عیار همچون همه پراگماتیست‌ها به حقیقتی غایی باور ندارد و می‌گوید اگر باوری عمیق به معنا، غایت یا هدفی در زندگی نداری مهم نیست، چون زندگی در اساس فاقد همه آن چیزهایی است که شما به آن نسبت می‌دهید، اما برای آنکه بتوانید به زندگی ادامه دهید و از کسالت آن رهایی پیدا کنید می‌بایست ظاهرسازی کنید و طوری رفتار کنید که گویی زندگی همه آن معانی را که به آن نسبت می‌دهید «در خود» دارد. در اینجا کنراد به سبباق اگزیستانسیالیست‌ها مفهوم محوری «نیستند در خود» را پیش می‌کشد تا خوانندگان را درگیر بازی ذهنی کند، تا در دنیایی که همچون امواج دریا سهمگین، تکراری و بی‌معنی است، سبک یا فرمی از زندگی ارائه دهد که هیجان خود را همچون همان مرد بازیگر متوجه هدفی کند که ساخته است. کنراد می‌گوید لازمه این فرمولیسم ذهنی در وهله نخست نوعی وفاداری به چیزی مشخص است – مهم نیست آن چیز چه باشد– آن چیز می‌تواند مانند شخصیت‌های داستانی کنراد از جمله لرد جیم وفاداری به دریاوردی باشد یا مانند خود کنراد نوشتن باشد یا وفاداری به یک دوست، به یک ایده یا حتی یک شیء، تا درست مانند همان بازیگر شغف روحی حاصل شود و بازی اگرچه در چرخه تکراری اما به هر حال همچون «توفیق اجباری» ادامه یابد. به نظر کنراد مهم در هر حال بازی‌کردن است و نه عایدی یا نتیجه بازی. جالب آن است که کنراد چنین ایده‌هایی را نه به‌عنوان فردی رامنتیک بلکه به‌عنوان یک محافظه‌کار مطرح می‌کند.

حرفه کنراد دریاوردی بود و تنها در دو دهه آخر عمر خود در انگلستان به نوشتن روی آورد و به نظر می‌رسد تجربیات زندگی‌اش به‌عنوان فردی لهستانی‌الاصل که همواره در تبعید به سر می‌برد^۲ در ایده‌هایش تأثیر گذارده باشد. کنراد (۱۸۵۷–۱۹۲۴) کموبیش معاصر و کمی متأخر از فلوربر (۱۸۲۱–۱۸۸۸) بود، اما مفاهیم و پیش‌گسوت او بود. ایده‌های فلوربر تأثیری اساسی در نوشته‌های او گذارد. فلوربر در جمله مشهورش درباره ادبیات گفته

دنیایی و نه عبور از آن، باید سبکی از زیستن با «وهمی آگاهانه»^۳ پدید آورد. زندگی جوزف کنراد سراسر سختی و شگفتی بود. پدرش شاعر و فردی سیاسی بود که با روسیه تزاری مبارزه می‌کرد، او زود می‌میرد و کنراد از آن پس راهی سرزمین‌های دور و نزدیک می‌شود. او علاقه شدید به دریاوردی داشت. مدتی به‌عنوان دیده‌بان کشتی مشغول به کار می‌شود و در تددگستی مبادرت به قاچاق اسلحه و خودکشی می‌کند تا آنکه به دریاوردی انگلستان می‌پیوندد و تابع آن کشور می‌شود. کنراد به لحاظ سیاسی نویسنده‌ای محافظه‌کار بود و ایده‌ای که ارائه می‌دهد – وفاداری فرمالیستی – در حقیقت کوششی برای جلوگیری از آشوب اجتماعی بود که همواره از آن وحشت داشت. ^۴ به نظر نیچه هنر با ادبیات در حقیقت نوعی توهم آگاهانه است.

۱. «از چشم غربی»، جوزف کنراد، ترجمه احمد میرعلایی.

گروه	نام موزه	جمع
عمومی بزرگ	مجموعه میراث جهانی کاخ گلستان	رتبه ۲
عمومی بزرگ	مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران	رتبه ۳
عمومی متوسط	موزه شهرداری اردبیل	رتبه ۱
عمومی متوسط	باغ موزه چهلستون	رتبه ۲
عمومی متوسط	موزه رضا عباسی	رتبه ۳
عمومی متوسط	موزه تاریخ طبیعی اداره کل حفاظت محیط زیست چهار محال بختیاری	رتبه ۳
عمومی کوچک	موزه ملی هنر و ادبیات کودک کانون پرورش فکری کودکان ونوجوانان	رتبه ۱
عمومی کوچک	موزه شوش	رتبه ۲
عمومی کوچک	موزه آب یزد	رتبه ۳
عمومی کوچک	عصارخانه‌شاهی	رتبه ۳
خصوصی	موزه تاریخ تجارت جندی شاپور	رتبه ۱
خصوصی	غار موزه وزیری	رتبه ۲
خصوصی	موزه پنده	رتبه ۳
شعارروز جهانی		
عمومی بزرگ	مجموعه میراث جهانی کاخ گلستان	رتبه ۱
عمومی بزرگ	مجموعه موزه های آستان قدس رضوی	رتبه ۲
عمومی بزرگ	مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران	رتبه ۳
عمومی متوسط	موزه سینما	رتبه ۱
عمومی متوسط	موزه شهرداری اردبیل	رتبه ۲
عمومی کوچک	موزه تاریخ علم دانشگاه محقق اردبیلی	رتبه ۱
خصوصی	موزه معماری و خلاقیت (خانه صفوی)	رتبه ۱
خصوصی	موزه باز لنج سازی و دریاوردی کوران قشم	رتبه ۲
آموزش		
عمومی بزرگ	مجموعه موزه های آستان قدس رضوی	رتبه ۱
عمومی بزرگ	مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران	رتبه ۲
عمومی بزرگ	مجموعه میراث جهانی کاخ گلستان	رتبه ۳
عمومی متوسط	موزه سینما	رتبه ۱
عمومی متوسط	موزه تاریخ طبیعی اداره کل حفاظت محیط زیست فارس(بمو)	رتبه ۲
عمومی متوسط	موزه تاریخ طبیعی اداره کل حفاظت محیط زیست هرمزان	رتبه ۲
عمومی متوسط	باغ موزه چهلستون	رتبه ۳
عمومی کوچک	موزه تاریخ علم دانشگاه محقق اردبیلی	رتبه ۱
عمومی کوچک	موزه آب یزد	رتبه ۲
عمومی کوچک	عصارخانه‌شاهی	رتبه ۳
خصوصی	موزه خیمه شب بازی	رتبه ۱
خصوصی	موزه معماری و خلاقیت (خانه صفوی)	رتبه ۲
خصوصی	موزه صلح تهران	رتبه ۳
پژوهش		
عمومی بزرگ	مجموعه میراث جهانی کاخ گلستان	رتبه ۱
عمومی بزرگ	مجموعه موزه های آستان قدس رضوی	رتبه ۲
عمومی بزرگ	مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران	رتبه ۳
عمومی متوسط	موزه آبگینه و سفالینه	رتبه ۱
عمومی متوسط	مجموعه موزه های اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی وگردشگری استان اردبیل	رتبه ۲
عمومی متوسط	موزه تاریخ طبیعی اداره کل حفاظت محیط زیست گلستان	رتبه ۲
عمومی کوچک	موزه خیابان ولیعصر	رتبه ۱
خصوصی	موزه تاریخ پزشکی خلیج فارس	رتبه ۱
خصوصی	موزه تاریخ تجارت جندی شاپور	رتبه ۱
خصوصی	موزه معماری و خلاقیت (خانه صفوی)	رتبه ۱
خصوصی	موزه موسیقی ارمنه	رتبه ۱
خصوصی	موزه عروسک بیرجند	رتبه ۲
خصوصی	موزه تمبر یکتا	رتبه ۳

موزه‌های برتر ۱۴۰۲

گروه	نام موزه	جمع
کوچک	خانه موزه سیمین و جلال	رتبه ۲
کوچک	خانه موزه اخوان ثالث	رتبه ۳
خصوصی	موسیقی ارمنه	رتبه ۱
خصوصی	موزه صلح تهران	رتبه ۱
خصوصی	کافه موزه رشت	رتبه ۲
خصوصی	موزه پنده	رتبه ۳
خصوصی	موزه معماری و خلاقیت (خانه صفوی)	رتبه ۳
خصوصی	موزه خیمه شب بازی	رتبه ۳
خلاقیت و نوآوری		
عمومی بزرگ	پارک موزه علوم زمین مشهد	رتبه ۱
عمومی بزرگ	ژئوپارک قشم	رتبه ۱
عمومی متوسط	موزه تاریخ طبیعی اداره کل حفاظت محیط زیست لرستان	رتبه ۱
عمومی متوسط	موزه تاریخ طبیعی اداره کل حفاظت محیط زیست گلستان	رتبه ۱
عمومی متوسط	موزه عالی قاپو	رتبه ۲
عمومی متوسط	موزه تاریخ طبیعی دانشگاه اراک	رتبه ۳
عمومی کوچک	حمام علی قلی آقا	رتبه ۱
عمومی کوچک	خانه موزه استاد معین - امیرچاهد	رتبه ۲
عمومی کوچک	موزه تاریخ علم دانشگاه محقق اردبیلی	رتبه ۳
خصوصی	موزه موسیقی ارمنه	رتبه ۱
خصوصی	موزه جنگ جهانی دوم ونگار لاهیجان رتبه	رتبه ۲
خصوصی	موزه مردم شناسی اوز	رتبه ۳
خصوصی	موزه معماری و خلاقیت (خانه صفوی)	رتبه ۳
خصوصی	موزه خال	رتبه ۳
مناسب سازی برای معلولین		
عمومی بزرگ	مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران	رتبه ۱
عمومی بزرگ	موزه ملی تاریخ طبیعی وذخائرژنتیکی	رتبه ۲
عمومی بزرگ	مجموعه موزه های آستان قدس رضوی	رتبه ۳
عمومی متوسط	موزه تاریخ طبیعی اداره کل حفاظت محیط زیست چهار محال بختیاری	رتبه ۱
عمومی متوسط	موزه تاریخ طبیعی اداره کل حفاظت محیط زیست گلستان	رتبه ۱
عمومی متوسط	موزه تاریخ طبیعی اداره کل حفاظت محیط زیست اردبیل	رتبه ۳
عمومی کوچک	خانه موزه استاد معین - امیرچاهد	رتبه ۱
عمومی کوچک	موزه تاریخ طبیعی اداره کل حفاظت محیط زیست البرز	رتبه ۲
عمومی کوچک	موزه دین	رتبه ۳
خصوصی	موزه صلح تهران	رتبه ۱
خصوصی	موزه کامپوتر	رتبه ۲
خصوصی	موزه موسیقی ارمنه	رتبه ۳
خصوصی	موزه خودروهای تاریخی یزد	رتبه ۳
تلاش برای بقا		
خصوصی	موزه آب شاهرود	رتبه ۱
خصوصی	موزه تنبوهن	رتبه ۲
خصوصی	غار موزه وزیری	رتبه ۳
نگهداری و حفاظت		
عمومی بزرگ	مجموعه موزه های آستان قدس رضوی	رتبه ۱